

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Onzichtbaar beschermd? Een kinderrechtenperspectief op de positie van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld in het strafproces

Youssef, D.

Citation

Youssef, D. (2025). Onzichtbaar beschermd?: Een kinderrechtenperspectief op de positie van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld in het strafproces. *Nederlands Tijdschrift Voor Strafrecht*, 6(5), 286-296. doi:10.5553/NTS/266665532025006005005

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4308848>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Artikel

Onzichtbaar beschermd?

Een kinderrechtenperspectief op de positie van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld in het strafproces

Mr. D. (Douâe) Youssef*

286

NTS 2025/74

1. Inleiding

Recente jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) onderstreept op indringende wijze het belang van een strafproces dat niet alleen gericht is op waarheidsvinding en de berechting van verdachten, maar ook de bescherming van minderjarige slachtoffers prioriteit geeft.¹ Zeker in zaken van seksueel geweld verdient het recht van kinderen op waardigheid en psychische integriteit bijzondere aandacht, zodat zij binnen het strafproces niet opnieuw slachtoffer worden. In dat licht oordeelde het EHRM in april 2025 in de zaak *L. e.a./Frankrijk* dat Frankrijk zijn positieve verplichtingen onder het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) had geschonden, omdat het drie minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik tijdens het strafproces onvoldoende had beschermd en

hun kwetsbaarheid niet had erkend.² Het hof stelde vast dat een van de slachtoffers ernstig secundair was gevictimiseerd, omdat de autoriteiten haar tijdens de strafprocedure met onvoldoende respect hadden bejegend.³ Deze uitspraak bouwt voort op de zaak *B./Rusland* uit 2023, waarin het EHRM voor het eerst expliciet oordeelde dat gebrekkige bescherming tegen secundaire victimisatie – zoals herhaalde verhoren, directe confrontaties met verdachten en het ontbreken van kindvriendelijke voorzieningen – op zichzelf een schending van artikel 3 EVRM kan opleveren.⁴ Daarmee markeert *B./Rusland* een belangrijk keerpunt in de rechtspraak van het EHRM.⁵

Dat de rechten van kwetsbare slachtoffers, zoals minderjarigen, hoog op de internationale agenda staan, bleek reeds in de zomer van 2023, toen de Europese Commissie een voorstel deed om de EU-Slachtofferrichtlijn te herzien en lidstaten aan te moedigen de beschermingsmaatregelen voor minderjarige slachtoffers in het strafproces te versterken.⁶ In het najaar van 2023

* Mr. D. (Douâe) Youssef is onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij de afdeling Jeugdrecht en Gezondheidsrecht van de Universiteit Leiden.

1 EHRM 7 mei 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820 (*B./Rusland*). Zie ook: EHRM 24 april 2025, nrs. 46949/21, 24989/22 en 39759/22 (*L. e.a./Frankrijk*); en EHRM 9 februari 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0209JUD004059111 (*N.C./Turkije*).

2 EHRM 24 april 2025, 46949/21, 24989/22 en 39759/22 (*L. e.a./Frankrijk*).

3 EHRM 24 april 2025, 46949/21, 24989/22 en 39759/22 (*L. e.a./Frankrijk*), par. 221.

4 EHRM 7 mei 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820 (*B./Rusland*).

5 S. van der Aa, 'Secundaire victimisatie van minderjarig zedenslachtoffer door deelname aan strafproces vormt schending artikel 3 EVRM', *EHRM* 2023/0073. Case note on: EHRM 7 februari 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820 (EHRC 2023/0073). *European Human Rights Cases Updates*, p. 2.

6 Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (COM(2023)424), p. 21-22.

gaf de commissie Justitie & Veiligheid van de Eerste Kamer aan dat het voorstel voor de nieuwe EU-Slachtofferrichtlijn wordt meegenomen bij de totstandkoming van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (WvSv).⁷ Die beslissing weerspiegelt de aanhoudende zorgen over de ontoereikende bescherming van minderjarige slachtoffers binnen het strafproces, die in de praktijk vaak onderbelicht of onzichtbaar blijven – zowel in hun behoefte aan bescherming als in hun mogelijkheden om op een kindvriendelijke manier te participeren in het proces.⁸ De bestaande waarborgen worden beschouwd als versnipperd, afhankelijk van regionale uitvoeringspraktijken en onvoldoende afgestemd op de specifieke behoeften van minderjarige slachtoffers.⁹ Het toekomstige Wetboek van Strafvordering, dat onder meer beoogt de positie van slachtoffers in het strafproces te versterken, biedt wellicht een sprankje hoop. Toch rijst de vraag of deze herziening daadwerkelijk een substantiële vooruitgang betekent ten opzichte van het huidige wettelijke kader – en in het bijzonder of zij voldoende recht doet aan de bijzondere kwetsbaarheid van minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven.¹⁰

2. Opbouw bijdrage

In deze bijdrage wordt onderzocht in hoeverre het Nederlandse strafprocesrecht in lijn is met internationale verdragsverplichtingen ten aanzien van de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld, en welke verbeteringen de herziening van het Wetboek van Strafvordering op dit punt beoogt. Daartoe worden eerst de relevante uitgangspunten uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), het EVRM, het Verdrag van Lanzarote en de nieuwe EU-Slachtofferrichtlijn uiteengezet.¹¹ Vervolgens volgt een analyse van de huidige en voorgenomen straf(proces)rechtelijke wetgeving, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar de rechtspositie van minderjarigen. De bijdrage sluit af met een conclusie, gebaseerd op een kritische beoordeling van het Nederlandse juridische kader in het licht van internationale kinder- en mensenrechtennormen.

3. Afbakening

Deze bijdrage richt zich voornamelijk op de beschermingsmaatregelen voor minderjarige slachtoffers en op de manier waarop zij tijdens het strafproces worden gehoord en bejegend, omdat deze elementen een cruciale rol spelen bij het voorkomen van secundaire victimisatie. Rechten met betrekking tot inzage in processtukken, schadevergoeding en informatie blijven buiten beschouwing, omdat deze minder direct samenhangen met handelingen die extra (psychische) schade kunnen veroorzaken. Verder geldt dat de rechtspositie van slachtoffers in het strafproces breed is verankerd in diverse internationale en regionale mensenrechteninstrumenten. Omdat een volledige bespreking van alle relevante documenten te ver zou reiken, richt ik mij in deze bijdrage op enkele thema's en vier instrumenten die Nederland juridisch binden en concrete verplichtingen geven voor de bescherming van minderjarige slachtoffers: het IVRK, het Verdrag van Lanzarote, de EU-Slachtofferrichtlijn en de jurisprudentie van het EHRM.

4. Een kindvriendelijke strafprocedure vanuit internationaal perspectief gezien

4.1 Het (kinder)recht om beschermd te worden tegen seksueel geweld en secundaire victimisatie

In de context van seksueel geweld tegen kinderen vormen artikel 19 en 34 van het IVRK sleutelbepalingen. Artikel 34 verplicht staten om kinderen te beschermen tegen alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik,¹² terwijl artikel 19 een bredere bescherming biedt tegen alle vormen van geweld. Hoewel ten aanzien van artikel 19 IVRK doorgaans geldt dat deze bepaling in verband wordt gebracht met bescherming tegen (fysiek en geestelijk) geweld binnen afhankelijkheidsrelaties, zoals in de gezinssituatie, wijst het VN-Kinderrechtencomité er in General Comment nr. 13 op dat de reikwijdte van artikel 19 aanzienlijk ruimer is.¹³ Ook nalatigheid van overheidsinstanties bij het bieden van bescherming aan kinderen kan worden aangemerkt als een indirecte vorm van geweld of schade. Dit omvat bijvoorbeeld het uitblijven van noodzakelijke wetswijzigingen, gebrekkige uitvoering van bestaande wetgeving, of structurele tekorten aan capaciteit, expertise en middelen om ge-

7 Korte aantekeningen vergadering commissie Justitie en Veiligheid (J&V) van 31 oktober 2023, online te raadplegen via: www.eerstekamer.nl/korteaantekening/20231031_j_v?dossier=vm7liqcng1mi.

8 C. VanderHilt, *Bescherming minderjarige slachtoffers seksuele uitbuiting in strafrechtelijke procedures. Europese richtlijnen en de implementatie in Nederlands recht en praktijk*, Defence for Children – ECPAT: Leiden 2021, p. 47-48. Zie ook: E. Huls & W. Abdelhadi, *Startnotitie individuele beoordeling van minderjarigen in het strafrecht*, Defence for Children – ECPAT: Leiden 2025, p. 38-39 en 51-52.

9 C. VanderHilt 2025, p. 51.

10 Kamerstukken I 2024/25, 36327, C.

11 Richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten.

12 Zie ook: W. Vandenhoe, G. Erdem Türkelli & S. Lembrechts, 'Article 34 Protection from sexual exploitation and abuse', in: *Children's Rights*, Verenigd Koninkrijk: Edward Elgar Publishing Limited 2024, p. 377.

13 Een General Comment is een gezaghebbende, juridisch niet-bindende toelichting van het VN-Kinderrechtencomité, die de toepassing en interpretatie van de rechten uit het IVRK verduidelijkt.

weld tijdig en doeltreffend te signaleren en te bestrijden.¹⁴

Op basis van deze brede interpretatie van kinderrechten onder het IVRK benadrukt het VN-Kinderrechtencomité het belang van een goed functionerend systeem voor melding en doorverwijzing bij vermoedens van seksueel misbruik van kinderen, waarbij gespecialiseerde en deskundige autoriteiten moeten worden ingezet.¹⁵ Daarbij moet niet slechts worden ingezet op het verrichten van grondig onderzoek na een aangifte, maar ook op passende bescherming en ondersteuning van het slachtoffer, zodat het strafproces geen bron van verdere schade wordt.¹⁶ Het realiseren van een kindvriendelijke aanpak vergt daarvoor een nauwe en goed afgestemde samenwerking tussen politie, openbaar ministerie, de rechterlijke macht en relevante hulpverleningsinstanties. In dat licht bevatten de internationale kaders, die in de volgende paragraaf worden besproken, concrete aanbevelingen voor de inrichting van een kindvriendelijke strafprocedure. Hierbij verdient opmerking dat de jurisprudentie van het EHRM, op basis van het EVRM, eveneens aandacht besteedt aan het belang van een kindvriendelijke strafprocedure. In *B./Rusland* benadrukte het hof bijvoorbeeld dat de positieve verplichtingen uit artikel 3 EVRM ook de bescherming van slachtoffers in het strafproces omvatten. Bij minderjarigen, en vooral bij (vermeend) seksueel geweld, vereist het respect voor waardigheid en psychische integriteit extra aandacht. Dit betekent dat het belang van het kind centraal staat en dat diens specifieke kwetsbaarheden en behoeften adequaat moeten worden meegenomen om secundaire victimisatie tijdens de strafprocedure te voorkomen.¹⁷ De zaak *B./Rusland* betrof een twaalfjarig slachtoffer van seksueel misbruik dat tijdens het strafrechtelijke onderzoek herhaaldelijk werd verhoord – in totaal twaalf keer, vaak door verschillende opsporingsambtenaren en in reguliere (niet kindvriendelijke) verhoorruimten. Zij moest haar verklaringen bovendien herhalen op de locaties waar het misbruik had plaatsgevonden en werd meermaals direct geconfronteerd met de verdachten. Ondanks de aanwezigheid van psychologen, die herhaaldelijk aandrongen op rustmomenten tijdens de verhoren vanwege duidelijke tekenen van stress en traumatische reacties, gingen de autoriteiten hier slechts beperkt op in. Het hof oordeelde dat deze gang van zaken leidde tot ernstige secundaire victimisatie.¹⁸

4.2 De individuele beoordeling als sleutel tot het belang van het kind

Het is essentieel dat minderjarige slachtoffers van seksueel geweld gedurende de gehele strafprocedure passende juridische en andere (nodige) vormen van ondersteuning en bescherming ontvangen, zodat hun belangen goed worden gewaarborgd. Daarbij is het van belang dat zij volwaardig aan het strafproces kunnen deelnemen en daadwerkelijk gebruik kunnen maken van de procedurele waarborgen die voor hen gelden. Welke beschermingsmaatregelen daarvoor nodig zijn, moet per geval worden beoordeeld, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd, het ontwikkelingsniveau en de persoonlijke omstandigheden van het kind.¹⁹ Slachtoffers met een afhankelijkheidsrelatie tot de verdachte verdienen bijzondere aandacht. Minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik bevinden zich vaak in deze positie, aangezien vermoedelijke plegers doorgaans uit de directe omgeving van het kind komen. Artikel 21 lid 4 van de EU-Slachtofferrichtlijn erkent deze groep dan ook als bijzonder kwetsbaar vanwege hun verhoogde risico op secundaire victimisatie. Om hun kwetsbaarheden te ondervangen, is het noodzakelijk dat de strafrechtelijke reactie wordt ingebed in een zorgvuldige, multidisciplinaire en kindgerichte aanpak. In dat kader wordt in het voorstel tot herziening van de EU-Slachtofferrichtlijn benadrukt dat minderjarige slachtoffers op één locatie terecht moeten kunnen voor aangifte, medisch onderzoek, informatievoorziening en psychologische ondersteuning, waarbij hun behoeften en welzijn centraal staan – idealiter in een kindvriendelijke omgeving.²⁰ De herziening benadrukt dat de individuele beoordeling al bij het eerste contact met de bevoegde autoriteiten moet worden uitgevoerd, waarbij zowel de ondersteuningsbehoefte als het risico van de verdachte wordt meegewogen, zoals herhaald contact, intimidatie of vergelding.²¹

Een kindgerichte aanpak begint bovendien bij het kind zelf. Actief luisteren naar wat het kind belangrijk vindt is cruciaal. In dit verband krijgt artikel 12 van het IVRK bijzondere betekenis: het geeft kinderen het recht om hun mening te uiten over alle zaken die hen aangaan, waarbij deze mening passend wordt meegewogen op basis van hun leeftijd en rijpheid. Betekenisvolle participatie vereist meer dan symbolische of minimale betrokkenheid; het gaat om het creëren van ruimte voor echte inspraak en het bieden van mogelijkheden tot daadwerkelijke invloed.²² Deze benadering sluit naadloos aan bij artikel 3 IVRK dat het belang van het kind als primaire overweging voorschrijft bij besluiten die het kind aan-

14 Committee on the rights of the child (18 april 2011), *General Comment No. 13 (2011). The right of the child to freedom from all forms of violence*, CRC/C/GC/13, par. 32. Ook: J. Tobin & J. Cashmore, 'Article 19. The Right to Protection against All Forms of Violence', in: J. Tobin (red.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, Oxford: Oxford University Press 2019, p. 721.

15 CRC/C/GC/13, par. 49-54. Zie ook: art. 34 lid 1 Verdrag van Lanzarote.

16 *General Comment no. 13*, par. 51. Zie ook: art. 30 lid 1 en 2 Verdrag van Lanzarote.

17 EHRM 7 mei 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820 (*B./Rusland*), par. 54. Zie ook: EHRM 9 februari 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0209JUD004059111 (*N.Ç. v. Turkey*), par. 95; en art. 30 lid 1 en 2 Verdrag van Lanzarote.

18 S. van der Aa, EHRC 2023/0073, p. 1-2.

19 Art. 22 en 23 Richtlijn 2012/29.

20 In een aantal Scandinavische landen wordt dit vormgegeven via het zogenoemde Barnahus-model, een multidisciplinaire aanpak 'onder één dak', waarin passende ondersteuning voor het kind standaard is geïntegreerd en het kind in beginsel slechts één keer wordt verhoord, ter voorkoming van secundaire victimisatie tijdens het strafproces.

21 Voorstel tot wijziging van Richtlijn 2012/29/EU.

22 N. Lynch, "'The Other Child' – The Rights of the Child Victim in the Youth Justice System", *The International Journal of Children's Rights* 2018, afl. 2, p. 241.

gaan. Door het kind actief te betrekken, krijgt het ‘belang van het kind’ concreet vorm en ontstaat een kind-gerichte aanpak waarin bescherming en participatie hand in hand gaan.²³ Dit uitgangspunt komt ook terug in de EU-Slachtofferrichtlijn, die expliciet de betrokkenheid van het slachtoffer bij de individuele beoordeling vastlegt en benadrukt dat het slachtoffer de vrijheid heeft om geen aanspraak te maken op beschermingsmaatregelen.²⁴

Tot slot verdient het vermelding dat de beoordeling bij wezenlijke wijzigingen in de omstandigheden moet worden herzien, zodat blijvend kan worden aangesloten bij de behoeften van de minderjarige. Daarnaast worden aanvullende beschermingsmaatregelen voorgesteld om te voorkomen dat slachtoffers opnieuw met de verdachte worden geconfronteerd. Zo moet worden gegarandeerd dat persoonsgegevens die de verblijfplaats van het slachtoffer onthullen of contact mogelijk maken, niet aan de verdachte worden verstrekt. Belangrijk is tevens dat bij het treffen van beschermingsmaatregelen de rechten van de verdediging altijd gewaarborgd blijven. Deze maatregelen worden bovendien niet toegepast wanneer ze praktisch onuitvoerbaar zijn of wanneer een verhoor van het slachtoffer noodzakelijk is ter bescherming van het slachtoffer, een derde of de rechtsgang.²⁵

4.3 Het verhoor

4.3.1 belang van een kindvriendelijk verhoor

In zaken van seksueel geweld in een een-op-eensituatie is de verklaring van het minderjarige slachtoffer vaak het belangrijkste, soms zelfs enige, directe bewijsmiddel, omdat er meestal geen andere getuigen of fysieke sporen zijn die het misdrijf onomstotelijk aantonen.²⁶ Hoewel het verhoor cruciaal is voor de waarheidsvinding, is de wijze van bejegening minstens zo belangrijk om secundaire victimisatie te voorkomen. Het verhoor van een minderjarig slachtoffer gaat daarom verder dan het verzamelen van bewijs; het vereist zorgvuldigheid en respect. Bij minderjarigen moet het verhoor tevens worden gezien in het licht van artikel 39 van het IVRK, dat staten verplicht het fysieke en psychische herstel, de maatschappelijke herintegratie en het welzijn van het slachtoffer actief te bevorderen. Kinderen die seksueel geweld hebben meegemaakt, lopen doorgaans ernstige psychologische schade op en hebben daarom extra aandacht en zorg nodig.²⁷ Een zorgvuldig en kindvriendelijk ingericht verhoor kan in dat opzicht bijdragen aan het gevoel van erkenning, veiligheid en controle van het kind – en daarmee het herstelproces ondersteunen.

Daarentegen kan een onvoldoende op het kind afgestemd verhoor in een onveilige, (emotioneel) belastende omgeving extra schade veroorzaken.²⁸ Een kindvriendelijke benadering betreft niet louter procedurele zorgvuldigheid, maar vormt een essentieel onderdeel van de bredere verantwoordelijkheid van de staat om kinderen te beschermen en hun herstelproces te ondersteunen.

4.3.2 Kinderrechtelijke uitgangspunten bij het verhoren

De EU-Slachtofferrichtlijn en het Verdrag van Lanzarote leggen een aantal specifieke verplichtingen vast rond het verhoren van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Noemenswaardig is dat ook het EHRM in recente jurisprudentie expliciet naar het Verdrag van Lanzarote verwijst.²⁹ Een belangrijke waarborg is dat een kind zonder onnodige vertraging worden verhoord zodra het feit bij de autoriteiten is gemeld. Een goede voorbereiding is daarbij essentieel, zodat de minderjarige weet wat hij of zij kan verwachten en zich daarbij zo veilig mogelijk voelt. Daarnaast dient het verhoor plaats te vinden in een speciaal ingerichte of aangepaste ruimte die is afgestemd op de behoeften van minderjarige slachtoffers. Ook geldt dat een kind uitsluitend mag worden verhoord indien dit op vrijwillige basis gebeurt en zonder druk van buitenaf. Het verhoor dient te worden afgenomen door daartoe specifiek opgeleide professionals – waaronder niet alleen politiefunctionarissen, maar ook andere betrokkenen binnen de strafprocedure – die beschikken over passende gespreksvaardigheden en in staat zijn het kind op zorgvuldige wijze te bejegenen. Daarbij kan ook worden gedacht aan de inzet van een psycholoog die het welzijn van het kind kan bewaken tijdens een verhoor en zo nodig kan verzoeken om pauzes in te lassen tijdens het verhoor.

In zaken van seksueel geweld geldt bovendien dat het slachtoffer in beginsel wordt verhoord door een persoon van hetzelfde geslacht, tenzij dit het verloop van de strafprocedure schaadt of het verhoor door een rechter of openbaar aanklager wordt afgenomen.³⁰ Het kind heeft daarnaast het recht om tijdens het verhoor te worden bijgestaan door een (juridische) vertegenwoordiger of een andere, door hem of haar gekozen volwassene, tenzij dit niet in het belang is van het kind.³¹ Het is goed denkbaar dat dit laatste zich in zaken van seksueel misbruik mogelijk relatief snel voordoet, wanneer een kind – bijvoorbeeld uit loyaliteit – iemand kiest die niet in diens belang handelt. Dit kan bijvoorbeeld een ouder zijn die wordt verdacht van een (seksueel) misdrijf jegens het kind, of iemand die tijdens het verhoor indirect invloed uitoefent op het kind. Een dergelijke dynamiek is niet alleen onwenselijk vanuit het perspectief van be-

23 Committee on the rights of the child (20 July 2009), *General Comment No. 12* (2009). *The right of the child to be heard*, CRC/C/GC/12, par. 74.

24 Art. 22 lid 6 Richtlijn 2012/29. Zie ook: CRC/C/GC/12, par. 16.

25 Art. 23 lid 1 Richtlijn 2012/29. Zie ook: art. 31 lid 6 Verdrag van Lanzarote.

26 C.J. Brainerd, V.F. Reyna & S.J. Ceci, 'Developmental reversals in false memory: a review of data and theory', *Psychological Bulletin* 134 (2008)3, p. 343-382.

27 W. Vandenhole, G. Erdem Türkelli & S. Lembrechts, *Article 39: Recovery and reintegration of child victims*, Verenigd Koninkrijk: Edward Elgar Publishing Limited 2024, p. 426. Zie ook: CRC/C/GC/12, par. 63.

28 S. Johansson e.a., *Justice and recovery for victimised children: Institutional tensions in Nordic and European Barnahus models*, Zwitserland: Springer Nature Switzerland AG 2024, p. 182-183.

29 EHRM 7 mei 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820 (B./Rusland), par. 56 en 59.

30 Art. 23 lid 2 onder d Richtlijn 2012/29.

31 Art. 35 lid 1 onder f Verdrag van Lanzarote.

scherming, maar kan ook de waarheidsvinding binnen het strafproces belemmeren.

4.3.3 Beperking van herhaalde verhoren

Met betrekking tot het verhoor schrijven het Verdrag van Lanzarote en de EU-Slachtofferrichtlijn voor dat het aantal verhoren van een kind tot een strikt minimum wordt beperkt en dat het eerste verhoor audiovisueel wordt opgenomen. Deze opname kan in het strafproces als bewijs dienen om onnodige belasting van het kind te voorkomen. Indien het kind toch nogmaals moet worden verhoord, gebeurt dit zo mogelijk telkens door dezelfde personen.³² Over herhaald verhoren wordt terzijde het volgende opgemerkt. Op basis van inzichten uit andere disciplines rijst de vraag in hoeverre een aanvullend verhoor doorgaans zinvol is.³³ Hoewel een dergelijk verhoor soms aanvullende of verduidelijkende informatie kan opleveren – bijvoorbeeld wanneer nieuwe feiten aan het licht komen – en het ondervragingsrecht van de verdachte niet zomaar mag worden beperkt, kleven er ook risico's aan herhaalde verhoren. Deze kunnen belastend zijn voor het kind, het risico op secundaire victimisatie vergroten en herinneringen beïnvloeden. Kinderen zijn gevoelig voor suggestie, waardoor herhaaldelijk ondervragen de betrouwbaarheid van hun verklaringen kan aantasten. Tegenstrijdigheden die hierdoor ontstaan, kunnen in het strafproces worden aangemerkt als indicaties van onbetrouwbaarheid, hetgeen mogelijk de bewijswaarde van de verklaring vermindert. Vanuit deze overwegingen pleiten deskundigen er veelal voor om het aantal verhoren tot een minimum te beperken en bij voorkeur te volstaan met één zorgvuldig voorbereid en kindvriendelijk verhoor.³⁴ Een terughoudende en doelgerichte benadering dient daarmee zowel het belang van het kind als de zorgvuldigheid van het strafproces. Zorgvuldigheid is daarbij niet alleen in het belang van het kind, maar vormt ook een essentieel onderdeel van het recht van de verdachte op een eerlijk proces. Daarbij zij opgemerkt dat de mogelijke spanning tussen artikel 3 en 6 EVRM – het recht van de verdachte op een eerlijk proces – verderop in deze bijdrage nog aan de orde komt (zie par. 5.3 en 5.4).

4.4 Participatie

Internationale standaarden benadrukken dat minderjarige slachtoffers niet alleen recht hebben op bescherming, maar ook daadwerkelijk en volwaardig moeten kunnen deelnemen aan het strafproces.³⁵ Daarbij is het

essentieel dat kinderen de mogelijkheid krijgen hun mening te uiten over zaken die hen aangaan. Het VN-Kinderrechtencomité beveelt staten aan dit recht wettelijk vast te leggen en waarschuwt tegen een leeftijdsgrens voor het recht om gehoord te worden.³⁶ Het recht om gehoord te worden – als onderdeel van het participatierecht – kan, afhankelijk van de leeftijd, rijpheid en behoeften van het kind, rechtstreeks of via een vertegenwoordiger worden uitgeoefend. Hoewel het verdrag niet expliciet het spreekrecht tijdens de strafzitting voorschrijft, kan dit wel worden opgevat als een concrete uitingvorm van het hoorrecht uit artikel 12 IVRK. Bovendien geeft het spreekrecht het kind de ruimte om diens ervaringen te delen tijdens het strafproces, wat – mits goed ondersteund – kan bijdragen aan zowel een rechtvaardige behandeling als het psychologisch herstel van het kind. In dat kader is ook artikel 39 IVRK relevant. Zoals reeds aangestipt, onderstreept deze verdragsbepaling de plicht om alle passende maatregelen te nemen ter bevordering van het herstel én de sociale re-integratie van het minderjarige slachtoffer. Dit moet plaatsvinden in een veilige en vertrouwelijke omgeving die hun gezondheid en waardigheid ondersteunt, waardoor het kind zijn recht om gehoord te worden daadwerkelijk en zonder angst voor blootstelling of negatieve gevolgen kan uitoefenen, en zo vrij kan deelnemen aan het proces.³⁷ Het beschermen van hun privacy en identiteit is daarbij essentieel, onder meer door te voorkomen dat informatie die tot identificatie kan leiden publiekelijk wordt verspreid.³⁸ Bovendien dient contact tussen slachtoffers en verdachten binnen gerechtsgebouwen zoveel mogelijk vermeden te worden, tenzij de autoriteiten in het belang van het kind anders besluiten of wanneer de strafprocedure dergelijk contact noodzakelijk maakt.³⁹ Tot slot wordt nog het volgende opgemerkt. Onderzoek toont aan dat het daadwerkelijk kunnen uitoefenen van het recht op participatie wezenlijk bijdraagt aan het gevoel van erkenning en regie dat minderjarige slachtoffers daardoor meer vertrouwen krijgen in een rechtvaardige uitkomst van het strafproces.⁴⁰ Ten aanzien van kinderen blijkt bovendien uit onderzoek dat zij een beslissing vaak beter kunnen accepteren, ook als die niet overeenkomt met hun eigen wens, wanneer zij het gevoel hebben dat er serieus naar hen is geluisterd.⁴¹ Dit zijn aspecten die tevens helpend kunnen zijn in het verwerken van seksueel geweld.

- 32 Art. 35 lid 1 onder e Verdrag van Lanzarote. Ook: art. 20 aanhef en onder b Richtlijn 2012/29.
- 33 E. Macleod e.a., 'The use and impact of repeated questions in diagnostic child abuse assessment interviews', *Psychiatry, Psychology and Law* 2022, vol. 29, No. 3, 364-380.
- 34 A.C. Hritz e.a., 'Children's Suggestibility Research: Things to Know Before Interviewing a Child', *Anuario de Psicología Jurídica* 2015, vol. 25(1), p. 3-12. Zie ook: K. Dekens & J. van der Sleen, *Handleiding het kind als getuige*, Amsterdam: Stapel en De Koning 2013, p. 71.
- 35 A. Beijer & T. Liefwaard, 'A Bermuda Triangle? Balancing protection, participation and proof in criminal proceedings affecting child victims and witnesses', *Utrecht Law Review* 2011 7(3), p. 81-82. Zie ook: EHRM 17 januari 2019, ECLI:CE:ECHR:2021:0202JUD002245716 (X e.a./Bulgarije), par. 189.

- 36 CRC/C/GC/12, par. 21.
- 37 W. Vandenhoe, G. Erdem Türkelli & S. Lembrechts, 'Article 12: The views of the child', in: *Children's Rights*, Verenigd Koninkrijk: Edward Elgar Publishing Limited 2024, p. 171. Ook: A. Beijer & T. Liefwaard, *Utrecht Law Review* 2011, p. 75.
- 38 EHRM 26 maart 1996, ECLI:CE:ECHR:1996:0326JUD00205249 (Doorsen/Nederland), par. 70.
- 39 Art. 31 lid 1 onder g Verdrag van Lanzarote.
- 40 W. De Bondt & H. Lauwereys, 'Chapter 11 Children's rights and child participation in criminal proceedings', in: R. Pereira, A. Engel & S. Miettinen (red.), *The Governance of Criminal Justice in the European Union*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing 2020, p. 233.
- 41 Á. Costello & S. Holt, 'A Brief Report on Empowering Children and Young People through Participation: Giving Space and Voice to Childhood Experiences of Domestic Violence and Abuse', *Journal of Family Violence* 2024, vol. 6, p. 7.

5. Implementatie van internationale normen in de Nederlandse wet- en regelgeving

Om te beoordelen in hoeverre de bovengenoemde internationaalrechtelijke normen worden nageleefd in Nederland, is het van belang om te bezien hoe deze verplichtingen zijn geïmplementeerd in het Nederlandse strafprocesrecht. In het navolgende wordt daarom de relevante Nederlandse wet- en regelgeving in kaart gebracht en getoetst aan de besproken internationale normen.

5.1 Het Wetboek van Strafvordering

Titel IIIA van het Wetboek van Strafvordering is gewijd aan de rechten van het slachtoffer in het strafproces. De meeste bepalingen zijn algemeen van toepassing op slachtoffers, maar enkele richten zich expliciet op minderjarige slachtoffers.⁴² Met betrekking tot de omgang met slachtoffers, bepaalt artikel 51aa Sv dat de officier van justitie verantwoordelijk is voor een correcte bejegening van het slachtoffer, een bepaling die bij uitstek relevant is voor minderjarigen. Daarnaast schrijft de bepaling voor dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels worden vastgesteld over de individuele beoordeling van slachtoffers. Daarnaast moet zorg worden gedragen voor de verwijzing van het slachtoffer naar slachtofferhulp.⁴³ Verder bestaat de plicht om het kind, of diens wettelijk vertegenwoordiger, te informeren over alle rechten en maatregelen die specifiek op het kind betrekking hebben.⁴⁴ Artikel 51ac Sv legt aanvullend vast dat het slachtoffer geïnformeerd moet worden over het recht op voldoende informatie met betrekking tot de aanvang en voortgang van de strafzaak, alsmede over enkele daaraan gerelateerde aspecten. Deze informatieverplichtingen zijn nauw verweven met het participatierecht van het kind: alleen als het kind of diens vertegenwoordiger goed geïnformeerd is over zijn of haar rechten en het verloop van de strafzaak, kan er sprake zijn van daadwerkelijke en betekenisvolle participatie. Hoewel deze bijdrage niet verder ingaat op het recht van minderjarigen op informatie in bredere zin – zoals het recht op kennisneming van processtukken – verdient het opmerking dat het, in het licht van het participatierecht, interessant zou zijn om beter zicht te krijgen op de mate waarin deze informatie- en inzage-rechten in de praktijk daadwerkelijk worden toegepast bij minderjarige slachtoffers.

5.2 Beschermingsmaatregelen in nadere regelgeving

Het Besluit slachtoffers van strafbare feiten implementeert de EU-Slachtofferrichtlijn en erkent minderjarigen

als slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften.⁴⁵ Zij hebben daarom vroeg in het proces al recht op een individuele beoordeling om vast te stellen in hoeverre bijzondere maatregelen vereist zijn binnen de strafprocedure. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de persoonlijke omstandigheden, de aard en ernst van het delict, en de specifieke kwetsbaarheid van het kind.⁴⁶ Op basis hiervan kunnen tijdens het onderzoek bijzondere maatregelen worden getroffen, zoals het verhoor in een aangepaste ruimte door speciaal opgeleide professionals, bij voorkeur dezelfde als bij eerdere verhoren. In gevallen van seksueel geweld of geweld binnen een nauwe persoonlijke relatie kan ook worden gekozen voor een verhoorder van hetzelfde geslacht, mits dit het onderzoek niet belemmert. Deze waarborgen gelden niet wanneer het verhoor plaatsvindt door een officier van justitie of rechter. Bij het horen worden de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de minderjarige op passende wijze in acht genomen. Alle verhoren worden bovendien audiovisueel vastgelegd. Bij de inzet van deze maatregelen moeten verschillende belangen zorgvuldig worden afgewogen: de behoeften van het kind, de procespositie van de verdachte en de beoordelingsvrijheid van de rechter. In uitzonderlijke gevallen kunnen praktische of operationele belemmeringen leiden tot het afzien van maatregelen.⁴⁷

De Aanwijzing seksuele misdrijven bevat aanvullende kaders voor de strafrechtelijke aanpak van seksuele misdrijven en formuleert uitgangspunten met betrekking tot de bejegening van slachtoffers. Minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven worden in de aanwijzing erkend als bijzonder kwetsbaar. In dat verband wordt benadrukt dat strafrechtelijk optreden de veerkracht van deze slachtoffers verder kan aantasten. Om die reden verlangt de aanwijzing een proactieve houding ten aanzien van minderjarigen. Bij onderzoeken naar seksuele misdrijven moeten de specifieke belangen van minderjarigen – ook wanneer zij die niet expliciet uiten – actief worden meegewogen, waarbij zoveel mogelijk wordt voorkomen dat zij (verder) worden geschaad door strafrechtelijk optreden. Dit geldt in het bijzonder wanneer het seksuele geweld binnen familieverband heeft plaatsgevonden. Volgens de aanwijzing vereist de aanpak van seksuele misdrijven samenwerking tussen verschillende ketenpartners – hulpverlening, medische sector, politie, openbaar ministerie en rechterlijke macht – die hun verantwoordelijkheden en inzet zoveel mogelijk op elkaar afstemmen. In dat verband onderkent de aanwijzing dat secundaire victimisatie kan worden beperkt wanneer betrokken instanties voorspelbaar handelen en het slachtoffer een gevoel van controle behoudt. Ter ondersteuning daarvan kan een zogenoemd slachtoffergesprek worden ingezet – een instrument dat

42 Art. 51a lid 1 onder c WvSv.

43 Art. 51aa lid 2 WvSv.

44 Art. 51aa lid 4 WvSv.

45 Art. 13 lid 1 Besluit slachtoffers van strafbare feiten.

46 Art. 10 en 13 lid 3 Besluit slachtoffers van strafbare feiten.

47 Art. 11 en 16 Besluit slachtoffers van strafbare feiten.

op elk moment in het strafproces kan bijdragen aan meer voorspelbaarheid en regie voor het slachtoffer.⁴⁸

5.3 Het ondervragingsrecht

Het ondervragingsrecht van de verdachte vormt een essentieel onderdeel van het recht op een eerlijk proces, zoals gewaarborgd in artikel 6 EVRM. In zaken met minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven kan dit recht botsen met het belang van het kind. Kinderen ontlopen misbruik vaak spontaan en worden vervolgens – soms nog voordat er een verdachte in beeld is – gehoord door speciaal getrainde zedenrechercheurs in een kindvriendelijke studio.⁴⁹ Dit studioverhoor wordt opgenomen en kan later als bewijs dienen in het strafproces. In deze fase speelt de verdediging doorgaans nog geen rol. Nadat het verhoor is afgerond, kan de opname aan de verdediging worden verstrekt. Op basis daarvan kan de verdediging verzoeken het kind alsnog als getuige op te roepen. Op grond van artikel 288 lid 1 onder b WvSv kan de rechtbank besluiten een getuige niet op te roepen wanneer er een gegrond vermoeden bestaat dat diens welzijn of gezondheid daardoor ernstig wordt geschaad. Deze uitzondering moet strikt worden uitgelegd. Een algemene verwijzing naar mogelijke secundaire victimisatie is onvoldoende: het oordeel moet steunen op concrete omstandigheden, bij voorkeur onderbouwd door een deskundige. Alleen een beroep op de leeftijd van het kind volstaat niet.⁵⁰ Hoewel deze uitgangspunten vanuit het perspectief van de verdachte begrijpelijk zijn – en, gelet op de strenge EHRM-jurisprudentie over het ondervragingsrecht, zelfs door het hof voorgeschreven – zeker in zedenzaken waar de verklaring van het slachtoffer vaak doorslaggevend bewijs vormt, noopt dit ertoe hoge eisen te stellen aan de wijze waarop een minderjarig slachtoffer als getuige (herhaald) wordt gehoord. Zo is het extra belangrijk dat het (herhaald) verhoor van het kind op een zorgvuldige, betrouwbare en kindvriendelijke manier plaatsvindt, waarover in paragraaf 5.4 meer.

5.4 Herhaald verhoren na het Keskin-arrest?

In sommige zaken ontstaat behoefte aan een tweede verhoor, bijvoorbeeld wanneer er nieuwe informatie aan het licht komt of wanneer de verdediging het ondervragingsrecht wil uitoefenen. Uit het rapport *Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord* (2018) bleek nog dat herhaald verhoren van minderjarigen in Nederland zelden voorkomt.⁵¹ Met het oog op het Keskin-arrest van het EHRM uit 2021, waarin werd bepaald dat bij een belastende getuigenverklaring het horen van de getuige in beginsel altijd moet worden toegelaten en dat de verdediging daar geen extra motivering voor hoeft te

geven, rijst mijns inziens de vraag of dit anno 2025 nog steeds geldt.⁵² In de Nederlandse rechtspraak is sindsdien te zien dat verdedigingen regelmatig een beroep doen op dit arrest, met name bij seksuele misdrijven.⁵³ Deze ontwikkeling brengt echter het risico met zich dat het welzijn van het kind in het gedrang komt.⁵⁴ Of het aantal tweede verhoren sinds het Keskin-arrest daadwerkelijk is toegenomen, valt op basis van de huidige beperkte rechtspraak nog niet met zekerheid vast te stellen.⁵⁵ Wel heeft de Hoge Raad meer recent verduidelijkt dat de verdediging tijdig initiatief dient te nemen bij het indienen van getuigenverzoeken. Een te laat ingediend verzoek – bijvoorbeeld pas bij de inhoudelijke behandeling – kan worden afgewezen indien geen afdoende motivering wordt gegeven voor het uitblijven van eerdere actie.⁵⁶ Daarmee laat de rechtspraak na het Keskin-arrest enerzijds ruimte voor herhaalde verhoren, maar stelt zij anderzijds strengere eisen aan de uitvoering en onderbouwing daarvan. Hierbij verdient het opmerking dat het van groot belang is dat eventuele herhaalde verhoren worden afgenomen in een veilige en kindvriendelijke omgeving, aangezien de zogenoemde kindvriendelijke studio's erop zijn gericht om kinderen op een zorgvuldige en leeftijdsadequate manier hun verhaal te laten doen, onder begeleiding van daartoe opgeleide professionals. In latere fasen van het proces is dit niet altijd gegarandeerd: een rechter-commissaris beschikt doorgaans niet over dezelfde expertise in het ondervragen van kinderen. Dit verdient nadrukkelijke aandacht, zeker nu de rechter-commissaris in de praktijk vaak een centrale rol speelt bij het opnieuw horen van minderjarige slachtoffers. Daarbij geldt wel dat minderjarigen in Nederland doorgaans niet tijdens de zitting worden gehoord – een praktijk die, anders dan in sommige andere landen, hier (terecht) niet gebruikelijk is.

5.5 Openbaarheid van de zitting

In Nederland vinden strafzittingen in principe openbaar plaats, wat de controleerbaarheid en het vertrouwen in de rechtspraak bevordert.⁵⁷ Tegelijkertijd wringt dit uitgangspunt in zaken met kwetsbare minderjarige slacht-

48 Aanwijzing seksuele misdrijven, *Stcrt.* 2024, 20756, par. 1.3.2 en 1.3.3.

49 Openbaar ministerie, 'Instructie auditieve en audiovisuele registratie van verhoren van aangevers, slachtoffers, getuigen en verdachten', OM.nl, 1 mei 2021.

50 HR 12 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1418, NJ 2021/368, m.nt. N. Jörg (afwijzing verzoeken horen minderjarige belastende getuigen).

51 A. van Wijk e.a., *Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord. Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk*, Arnhem: Bureau Beke 2018, p. 52.

52 EHRM 19 januari 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD000220516 (*Keskin/Nederland*), par. 45.

53 HR 21 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1930. Zie ook: Hof Amsterdam 28 februari 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:473; HR 24 januari 2023, ECLI:NL:HR:2023:68; en Rb. Overijssel 13 juli 2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:2700.

54 Daar staat tegenover dat het evenmin in het belang van het minderjarige slachtoffer – en diens herstel – is wanneer een strafzaak eindigt in vrij spraak wegens gebrek aan bewijs, juist omdat het kind uit beschermings-oogpunt niet nogmaals wordt verhoord.

55 Zie ook: T.M. de Groot & P. Uijtdewillegen, 'Het ondervragingsrecht in de rechtspraak van de Hoge Raad na het post-Keskin arrest', *DD* 2025/5, p. 49-74.

56 Zie bijv. HR 14 oktober 2025, ECLI:NL:HR:2025:1519 en HR 14 oktober 2025, ECLI:NL:HR:2025:1556. Zie ook: HR 14 oktober 2025, ECLI:NL:HR:2025:1555. Dit betreft gevallen waarin de verdediging eerder uitdrukkelijk heeft aangegeven geen getuigenverzoeken te hebben, of waarin zij expliciet is gevraagd of zij getuigen wil horen maar niet reageert, terwijl duidelijk is gemaakt dat het uitblijven van een verzoek wordt opgevat als het niet hebben van een getuigenverzoek.

57 Art. 121 Grondwet.

offers van seksuele misdrijven. In de praktijk blijken de mogelijkheden om zittingen (gedeeltelijk) achter gesloten deuren te laten plaatsvinden juist in deze gevoelige zaken beperkt. Daarmee ontstaat spanning tussen het belang van transparantie en het noodzakelijke respect voor de privacy, waardigheid en psychische veiligheid van de minderjarige, die ook bevoegd is tot bijwoning van de zitting.⁵⁸ Het gedetailleerd bespreken van seksueel misbruik in een volle rechtszaal kan voor (minderjarige) slachtoffers buitengewoon belastend zijn, wat een nadelige invloed heeft op het herstelproces en de bereidheid tot participatie in het strafproces.⁵⁹ Uit de praktijk komen bovendien signalen – zij het in beperkte aantallen – dat verzoeken van slachtoffers om de zitting (gedeeltelijk) besloten te laten plaatsvinden, slechts zelden worden gehonoreerd. Dit geldt ook in zaken waarin minderjarige slachtoffers van seksueel geweld betrokken zijn.⁶⁰ Dat doet mijns inziens geen recht aan de belangen van slachtoffers. Artikel 269 van het Wetboek van Strafvordering biedt de rechter immers expliciet de mogelijkheid om ambtshalve of op verzoek (van het OM of andere procesdeelnemers) een (gedeeltelijk) besloten zitting te bevelen indien de belangen van minderjarigen of de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van procesdeelnemers, of van anderen bij de zaak betrokkenen dit vergen. Hoewel nader onderzoek hieromtrent ontbreekt, lijkt de bepaling in de praktijk voor deze groep slachtoffers slechts in beperkte mate tot haar recht te komen, hetgeen, vanuit het perspectief van slachtofferbescherming bezien, te betreuren is.

In dat kader onderschrijf ik het standpunt van Schot en Meijer die pleiten voor onderzoek naar uitbreiding van de voorwaarden voor gesloten deuren in zaken van seksueel geweld. Daarbij wijzen zij er terecht op dat, hoewel er beschermingsmaatregelen kunnen worden getroffen tijdens de opsporings- en vervolgingsfase, alsook de terechtzitting, het onduidelijk is in hoeverre deze maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan het voorkomen van secundaire victimisatie.⁶¹ Tot slot werpen Schot en Meijer een belangrijk licht op de verhouding tussen openbaarheid en slachtofferbelangen, waarbij zij verwijzen naar het arrest *Mraović/Kroatië*. In die zaak werd overwogen dat het (gedeeltelijk) achter gesloten deuren behandelen van zedenzaken kan bijdragen aan de bereidheid van slachtoffers om aangifte te doen, en hen in staat stelt zich openhartiger uit te laten over wat hen is overkomen, zonder vrees voor publieke nieuwsgierigheid of veroordeling.⁶² Zoals reeds benoemd, draagt dit bij aan het gevoel van veiligheid en erkenning bij het slachtoffer, wat cruciaal is voor het herstelproces. Tegen

die achtergrond durf ik een stap verder te gaan dan slechts te pleiten voor een verkenning van de mogelijkheden tot uitbreiding van de voorwaarden voor besloten zittingen. Hoewel de voorzieningen uit het Besluit slachtoffers van strafbare feiten – zoals het volgen van de zitting op afstand, het afleggen van een getuigenverklaring en het vermijden van oogcontact met de verdachte – waardevol zijn, acht ik deze niet toereikend. Het verdient aanbeveling dat strafzittingen waarbij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld betrokken zijn, achter gesloten deuren plaatsvinden, voor zover dit verenigbaar is met de belangen van een eerlijk proces. Daarbij is het raadzaam dat de naam van het slachtoffer niet expliciet wordt genoemd gedurende de zitting. Op deze wijze kan de psychische veiligheid, waardigheid en het herstelproces van deze bijzonder kwetsbare groep tijdens de zitting zoveel mogelijk worden gewaarborgd, terwijl tegelijkertijd de procesrechten van de verdachten worden gerespecteerd.⁶³

5.6 Het spreekrecht

5.6.1 Wettelijk kader

Waar het slachtoffer traditioneel slechts als toeschouwer werd beschouwd in een procedure tussen verdachte en staat, wordt het in de wet inmiddels erkend als volwaardige procesdeelnemer met eigen rechten.⁶⁴ Een van de meest zichtbare uitingen daarvan is het spreekrecht, dat uitgeoefend kan worden bij een scala aan (ernstige) misdrijven.⁶⁵ Sinds de invoering ervan in 2005 is dit recht uitgegroeid tot een belangrijk instrument waarmee ook minderjarige slachtoffers hun stem kunnen laten horen in de rechtszaal. In 2016 werd de reikwijdte ervan aanzienlijk vergroot met de invoering van het zogenoemde onbeperkte spreekrecht: sindsdien mogen slachtoffers zich niet alleen uitlaten over de gevolgen van het misdrijf, maar ook over de impact, de bewijslast en de op te leggen straf. Uit de memorie van toelichting blijkt dat met deze uitbreiding werd beoogd slachtoffers daadwerkelijk het gevoel te geven dat zij gehoord worden, zonder door procedurele beperkingen te worden beknot.⁶⁶ In beginsel geldt dat minderjarigen van twaalf jaar en ouder op grond van artikel 51e lid 6 WvSv, zelfstandig het spreekrecht kunnen uitoefenen. Voor jongere kinderen bestaat deze mogelijkheid ook, mits zij in staat worden geacht tot een redelijke waardering van hun belangen. Daarbij geldt dat het spreekrecht het belang van het kind dient en geen verdere psychische be-

58 Art. 269 lid 5 WvSv.

59 Slachtofferhulp Nederland, *Privacy van het slachtoffer. Feit of fictie?*, Utrecht: Slachtofferhulp Nederland 2020, p. 11.

60 Zie het verslag van een commissiedebat over slachtofferbeleid, *Kamerstukken II* 2024/25, 33552, nr. 134.

61 S. Schot & S. Meijer, 'Onderzoek een uitbreiding van de voorwaarden voor gesloten deuren in zaken van seksuele misdrijven', *NJB* 2024, afl. 27, p. 2117-2118.

62 EHRM 14 mei 2020, ECLI:CE:ECHR:2020:0514JUD003037313 (*Mraović/Kroatië*), par. 49.

63 'Het slachtoffer van misbruik krijgt nog steeds de schuld 2020', *Trouw* 31 maart 2020, trouw.nl. Zie ook: Verslag van een commissiedebat, *Kamerstukken II* 2024/25, 33552, nr. 134, p. 24. Het is toe te juichen dat de missionair staatssecretaris Teun Struycken van Justitie en Veiligheid begin 2025 heeft aangegeven stappen te willen zetten om, met behoud van het uitgangspunt van openbaarheid, vaker tegemoet te komen aan verzoeken van slachtoffers om beslotenheid. In hoeverre deze beslissing daadwerkelijk wordt doorgevoerd zal afhangen van het beleid van de opvolgende Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid.

64 Aanwijzing slachtoffers in het strafproces, *Stcr.* 2024, 4318. Het uitoefenen van bevoegdheden als benadeelde partij doet het slachtoffer wel als procespartij.

65 Art. 51e lid 1 Wetboek van Strafvordering.

66 *Kamerstukken II* 2014/15, 34082, nr. 3, p. 1.

lasting mag veroorzaken.⁶⁷ Hoewel het VN-Kinderrechtencomité afraadt om leeftijdsgrenzen te hanteren voor de participatie van minderjarigen, is een (flexibele) minimumleeftijd vanuit het oogpunt van rechtszekerheid te begrijpen. Bovendien geldt dat wanneer het slachtoffer jonger is dan twaalf jaar, het spreekrecht kan worden uitgeoefend door diens wettelijke vertegenwoordigers, mits dat niet strijdig is met het belang van de minderjarige. Daarmee sluit deze regeling ook aan bij artikel 12 IVRK, waarin is vastgelegd dat het recht om gehoord te worden niet alleen rechtstreeks, maar ook via een vertegenwoordiger kan worden uitgeoefend.

5.6.2 Effect en toepassing van het spreekrecht

Uit onderzoek van het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) blijkt dat het spreekrecht slachtoffers helpt om de regie terug te nemen, zich sterker te voelen en daadwerkelijk gehoord te worden na een traumatische ervaring. Ook het verwoorden van hun ervaringen in de voorbereiding draagt volgens slachtoffers bij aan de verwerking. In datzelfde onderzoek is ook kort aandacht voor ouders die namens hun kind spreken, maar het blijft onduidelijk in hoeverre minderjarige slachtoffers zelf gebruikmaken van het spreekrecht en hoe zij dit ervaren. Ook uit schattingen van het openbaar ministerie blijkt dat slechts in ongeveer 20 procent van de zaken daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van het spreekrecht. In deze cijfers geldt weer dat onduidelijk blijft hoeveel van deze slachtoffers minderjarig zijn, waardoor het lastig blijft om hun daadwerkelijke betrokkenheid bij het spreekrecht goed in beeld te krijgen.⁶⁸ Dat internationaal onderzoek laat zien dat jonge slachtoffers het krijgen van een stem in de strafprocedure doorgaans als positief ervaren, ook voor hun herstel op de lange termijn, onderstreept mijns inziens het belang van meer inzicht in hoe het spreekrecht in de praktijk wordt uitgeoefend bij minderjarigen, temeer gezien de verplichtingen uit artikel 12 IVRK. Het zou dan ook interessant zijn om te achterhalen welke overwegingen ten grondslag liggen aan het beperkte gebruik van het spreekrecht. Ontbreekt bij slachtoffers de behoefte om te spreken, of worden zij belemmerd door andere omstandigheden binnen het strafproces? Het is goed denkbaar dat bij jonge kinderen vooral ouders namens hen spreken, maar het blijft onduidelijk hoeveel oudere minderjarige slachtoffers het spreekrecht zelf uitoefenen. Om het spreekrecht voor deze groep eventueel beter toegankelijk te maken, is het van belang dat er oog is voor hun specifieke wensen en behoeften. In het verlengde daarvan kan ik de aanbeveling van De Jong en Heerkens volgen om minderjarige slachtoffers te laten kiezen in wiens aanwezigheid zij hun spreekrecht willen uitoefenen.⁶⁹

Deze keuzevrijheid is extra relevant sinds de invoering van de verschijningsplicht op de (inhoudelijke) zitting voor verdachten per juli 2024. Slachtoffers worden daarvoor mogelijk vaker geconfronteerd met de verdachte tijdens de zitting, wat in zaken van seksueel geweld voor minderjarige slachtoffers bijzonder belastend kan zijn. Het spreekrecht is immers niet alleen bedoeld om zich tot de verdachte te richten, maar ook om de rechter inzicht te geven in de gevolgen van het misdrijf. Een dergelijke confrontatie kan in dat kader een zware emotionele tol eisen en afbreuk doen aan de beoogde verwerkingsfunctie van het spreekrecht. In het licht van artikel 12 IVRK volstaat in beginsel niet dat het slachtoffer zijn verklaring op afstand kan afleggen. Vanuit kinderrechtelijk perspectief kan worden beargumenteerd dat het noodzakelijk is dat minderjarige slachtoffers daadwerkelijk en betekenisvol gehoord worden in een setting die aansluit bij hun persoonlijke behoeften en veiligheid. Indien zij ervoor kiezen hun spreekrecht tijdens de zitting uit te oefenen, zou dit zonder directe confrontatie met de verdachte moeten kunnen.⁷⁰ Anderzijds wijst de regering er terecht op dat het slachtoffer weliswaar recht heeft op bescherming en afscherming van de verdachte, maar geen absoluut recht heeft om buiten diens aanwezigheid te spreken. De verdachte heeft immers, op grond van artikel 6 EVRM, het recht om aanwezig te zijn bij zijn strafproces.⁷¹ Dit spanningsveld vergt mijns inziens een zorgvuldige belangenafweging tussen het recht van de verdachte op een eerlijk proces en het recht van het kind op bescherming en participatie. In de praktijk zou dit moeten betekenen dat er ruimte is voor maatwerk, zodat zowel het recht van de verdachte als de veilige participatie van het kind zoveel mogelijk worden gewaarborgd.

6. Nieuwe wetgeving: concrete verbeteringen voor minderjarige slachtoffers?

De laatste vraag die resteert, is in hoeverre het nieuwe Wetboek van Strafvordering – dat in april 2025 met ruime meerderheid door de Tweede Kamer werd aangenomen – aansluit bij de internationale verplichtingen met betrekking tot de bescherming van minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven in het strafproces. Tevens rijst de vraag of deze wetgeving aanvullende waarborgen biedt ten opzichte van het huidige wettelijk kader. Een eerste blik op het nieuwe Wetboek van Strafvordering lijkt erop te wijzen dat ten aanzien van de positie van minderjarige slachtoffers slechts beperkte veranderingen worden doorgevoerd. Dat is te betreuren, gezien diverse internationale instrumenten op dit punt duidelijke verplichtingen formuleren. Positief is wel dat in het nieuwe Wetboek van Strafvordering expliciet wordt

67 M. Kragting e.a., Evaluatie wet uitbreiding spreekrecht slachtoffers en nabestaanden in het strafproces, WODC/NSCR/UL 2022, p. 14, 135 en 137.

68 'Spreekrecht slachtoffers: "Vaker niet dan wel gebruik van gemaakt 2025"', Pointer, KRO-NCRV 6 mei 2025, pointer.kro-ncrv.nl.

69 R. de Jong & R. Heerkens, 'Het spreekrecht van minderjarige slachtoffers: met recht een stem?', FJR 2012/47, afl. 5, p. 124-131.

70 M. Kragting e.a. 2022, p. 14.

71 Kamerstukken I 2020/21, 35249, C, p. 13.

vastgelegd dat Strafvordering plaatsvindt op een wijze die recht doet aan de belangen van het slachtoffer en dat het aantal verhoren van minderjarige getuigen tot een minimum moet worden beperkt.⁷² Een waardevolle stap, gezien het risico op secundaire victimisatie. Toch zou het wenselijk zijn als dit verder wordt uitgewerkt. Zo zou bij herhaald verhoor kunnen worden vastgelegd dat een deskundige of bijzonder curator beoordeelt hoe het recht van de verdachte kan worden gewaarborgd zonder onnodige belasting of secundaire victimisatie van het kind. Daarnaast verdient het aanbeveling om ook te verankeren dat herhaalde verhoren plaatsvinden door daartoe opgeleide zedenrechercheurs, in een kindvriendelijke setting, en niet – zoals nu nog geregeld voorkomt – door de rechter-commissaris in een minder geschikte omgeving. Ten aanzien van de zitting wordt in het nieuwe Wetboek bovendien verduidelijkt dat de uitsluiting van personen jonger dan twaalf jaar als toehoorder niet van toepassing is op slachtoffers. In het huidige wetboek ontbrak die uitzondering, waardoor het onduidelijk was of ook jonge slachtoffers zelf van de zitting konden worden uitgesloten.⁷³ Hoewel dit mogelijk een wets-technische omissie was, is het positief dat deze onduidelijkheid nu wordt weggenomen.

Vooruitlopend op het nieuwe Wetboek van Strafvordering trad op 1 juli 2025 het Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken in werking. Dit besluit heeft tot doel om de rechtspositie van slachtoffers te versterken en het risico op misbruik van persoonsgegevens te verkleinen. Zo is vastgelegd dat gevoelige gegevens, zoals adressen, telefoonnummers en het burgerservicenummer, niet langer standaard in strafdossiers worden opgenomen. Uitzondering geldt alleen wanneer deze gegevens strikt noodzakelijk zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. Daarbij geldt dat instanties zoals de politie en het openbaar ministerie zorgvuldig moeten afwegen of het opnemen van aanvullende gegevens echt noodzakelijk is. Om slachtoffers toch identificeerbaar te houden, worden de naam en geboortedatum wel in het dossier vermeld.⁷⁴ Hoewel dit een positieve ontwikkeling is, blijven er enkele aandachtspunten bestaan. Tijdens zittingen worden in de meeste zaken logischerwijs nog steeds identificerende gegevens, zoals de naam van het slachtoffer, genoemd. Uit onderzoek van het NSCR blijkt dat slachtoffers kunnen verzoeken anoniem te blijven, maar dat dit verzoek niet altijd kan worden ingewilligd.⁷⁵ In uitzonderlijke gevallen, zoals bij zedenzaken met meerdere minderjarige slachtoffers, worden slachtoffers aangeduid met een nummer om hun privacy te beschermen. Onduidelijk is echter op wiens initiatief dit gebeurt. Het zou wenselijk zijn om dit proces transparanter te maken. Vooral bij minderjarigen is privacybescherming cruciaal, zo benadrukt ook Slachtofferhulp. Openbare vermelding van seksueel ge-

weld kan een kind levenslang blijven achtervolgen, zeker in het digitale tijdperk. Het voorkomt dat iemand decennia later nog steeds wordt gezien als ‘dat slachtoffer’, met gevolgen voor het vinden van een baan of in sociale relaties.⁷⁶

Alles bij elkaar genomen lijkt de rechtspositie van minderjarige slachtoffers in het toekomstige Wetboek van Strafvordering weinig versterkt te worden. Ook de implementatie van de herziene EU-Slachtofferrichtlijn is vooralsnog weinig concreet. Wellicht zal dit op termijn worden uitgewerkt in nadere regelgeving of beleidsmaatregelen en mogelijk ontwikkelt zich in de praktijk gaandeweg een zorgvuldiger benadering van de betrokken rechten. Vooralsnog lijkt echter vooral sprake van continuïteit, waar versterking noodzakelijk is.

7. Afsluitende beschouwingen

Voorafgaand aan de conclusie verdient het volgende nog nadere aandacht. Eerder onderzoek naar de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld kent methodologische beperkingen en is inmiddels gedateerd. Door de beperkte groep geïnterviewde professionals en het geringe veldwerk blijft onduidelijk hoe de kinder- en mensenrechten van minderjarige slachtoffers in de Nederlandse (strafrechts)praktijk worden nageleefd.⁷⁷ In het publieke debat lijkt soms het beeld te ontstaan dat de positie van (minderjarige) slachtoffers geleidelijk verbetert. De praktijk toont zich weerbarstig. Dat beeld wordt bevestigd in de journalistieke podcastserie *Ik heb levenslang*, waarin journalisten Van der Schans en Veldhuijzen de positie van slachtoffers en nabestaanden onderzoeken. Daaruit blijkt dat slachtoffers op papier veel voorzieningen hebben, maar dat deze in de praktijk lang niet altijd toegankelijk of effectief zijn.⁷⁸ Advocaat Richard Korver benadrukt in de podcastserie dat slachtofferrechten momenteel niet afdwingbaar zijn en door slachtoffers vaak meer als een gunst dan als een daadwerkelijk recht worden ervaren.⁷⁹ Hoewel deze signalen niet specifiek toezien op minderjarige slachtoffers, rijst de vraag of hun bescherming in het strafproces werkelijk goed geregeld is en probleemloos verloopt, of dat zij in de praktijk grotendeels onzichtbaar blijven. Tegen deze achtergrond mag het belang van een toetsing zoals de onderhavige – waarbij wet- en regelgeving wordt afgezet tegen internationale kinder- en mensenrechtennormen – niet worden miskend. Verdragen als het IVRK en het EVRM verplichten

72 Kamerstukken I 2024/25, 36327, C, art. 1.1.4 en 1.6.12.

73 Kamerstukken I 2024/25, 36327, C, art. 1.2.16, lid 5.

74 Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken, art. 1-3.

75 NSCR, *De strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers*, Amsterdam: Raad voor de rechtspraak 2022, p. 37-39.

76 Slachtofferhulp Nederland 2020, p. 40-41.

77 Y.M. Hokwerda e.a., *Minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik in het strafproces. Een toetsing aan het internationale kinderrechtenskader*, Leiden: Defence for Children 2015, p. 14. Ook: J.E. Sondorp & C.E. Hoogeveen, *De bescherming van minderjarige slachtoffers*, Den Haag/Woerden: WODC/VanMontfoort B.V. 2020, p. 4.

78 'Levenslang slachtoffer 2025', podcast, magazine.advocatenblad.nl.

79 'Ik heb levenslang 2025', online te raadplegen via: <https://www.nporadio1.nl/podcasts/het-escortbedrog/123724/4-dit-hebben-jullie-kapotgemaakt-ik-heb-levenslang-s04>.

immers tot afstemming van nationale wetgeving op deze normen. Toch is dat slechts één kant van de medaille. Minstens zo belangrijk is hoe deze rechten in de praktijk worden gerealiseerd. Zonder zorgvuldige uitvoering dreigen zij voor minderjarige slachtoffers in het strafproces niet meer dan papieren beloften te blijven. Juist daarom is het essentieel om niet alleen juridische kaders te analyseren, maar ook kritisch te kijken naar hoe deze rechten in de praktijk worden gewaarborgd – zeker voor een kwetsbare groep als minderjarige slachtoffers van seksueel geweld.

om gericht beleid en wetgeving te verbeteren. Zolang wetgeving en praktijk onvoldoende op elkaar aansluiten, blijven minderjarige slachtoffers dan ook te vaak slechts op papier beschermd en feitelijk onzichtbaar.

8. Tot slot

In deze bijdrage is duidelijk geworden dat minderjarige slachtoffers van seksueel geweld binnen het strafproces een bijzondere positie innemen. Internationale normen verplichten om hen te beschermen tegen secundaire victimisatie. Hoewel het Nederlandse recht enkele waarborgen biedt, is vanwege het gebrek aan recent en diepgaand onderzoek onduidelijk in hoeverre structurele bescherming in de praktijk daadwerkelijk worden gerealiseerd voor deze specifieke groep slachtoffers. Juist met het oog op deze internationale verplichtingen is het noodzakelijk beter inzicht te krijgen in hoe de rechten van minderjarige slachtoffers in de strafrechtspraktijk worden toegepast. Zolang dat ontbreekt, blijft het onzeker of de juridische normen ook werkelijk effect sorteren. Het toekomstige Wetboek van Strafvordering bevat enkele verbeteringen, maar een substantiële versterking van de rechtspositie van minderjarigen lijkt vooralsnog uit te blijven. Belangrijke aspecten, zoals de inzet van gespecialiseerde professionals bij een herhaald verhoor, worden niet wettelijk vastgelegd en komen ook niet concreet terug in de parlementaire stukken. Daardoor is het onzeker of hier in lagere regelgeving nog nader aandacht aan zal worden besteed. Hierdoor blijft veel afhangen van de uitvoeringspraktijk. Hierbij ontbreekt inzicht in de behoeften van kinderen. Tegelijkertijd worden verzoeken om een besloten zitting, die essentieel kunnen zijn voor de veiligheid en waardigheid van het kind, doorgaans niet gehonoreerd. Dat staat op gespannen voet met internationale normen, die juist ruimte laten om openbaarheid te beperken in het belang van het minderjarige slachtoffer van seksueel geweld. Kortom, de wettelijke kaders sluiten grotendeels aan bij internationale verplichtingen, maar bieden onvoldoende houvast voor een consistente en kindgerichte toepassing in de praktijk. Voor minderjarige slachtoffers betekent dit het risico dat hun bescherming in het strafproces geen vanzelfsprekendheid is, maar iets wat zij moeten 'treffen' – afhankelijk van de context, de betrokkenen en de omstandigheden. Een kindvriendelijk strafproces vraagt meer dan alleen erkenning in de wet; het vereist heldere normen, gespecialiseerde uitvoering én een cultuur waarin het belang van het kind centraal staat. Zonder aanvullend onderzoek blijven structurele knelpunten mogelijk onzichtbaar, waardoor de basis ontbreekt